Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Selvitys

13.9.2023

VN/28567/2022
VN/28567/2022-MMM-2

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Maa- ja metsätalousministeriön selvitys eduskunnan lausumaan asiassa KAA 4/2020

Eduskunta hyväksyi suden kannanhoidollista metsästystä koskeneen kansalaisaloitteen käsittelyn yhteydessä lausuman, jossa se edellytti, että maa-ja metsätalousministeriö seuraa seuraavana syksynä alkavalla metsästyskaudella rikoslain 4 luvun 5 §:n säännösten toimivuutta suhteessa uhkaa tai vaaraa aiheuttavan suden poistamiseen sekä selkiyttää pakkotilasääntelyn soveltamista kansalaisille suunnatuin ohjein ja neuvoin.

Pyydettynä selvityksenä maa- ja metsätalousministeriön lausuu seuraavaa.

Tiedossa olevat pakkotilatapaukset

Maa- ja metsätalousministeriön, Suomen riistakeskuksen tai poliisiin tietoon ei tullut yhtään rikoslain 4 luvun 5 §:n mukaista pakkotilatapausta viime metsästyskaudella. Viimeisin tiedossa oleva tapaus on 3.9.2021 Lieksassa ammuttu susi. Tässä tapauksessa metsästäjä ampui Lieksassa karhunmetsästyksen yhteydessä metsästyskoiran kimppuun hyökänneen suden. Itä-Suomen poliisi aloitti asiassa esitutkinnan ja poliisi kuuli asianosaisia, eli rikoksesta epäiltyä ja todistajia tapahtumista. Tämän jälkeen poliisi teki syyttäjälle esitutkinnan rajoitusesityksen. Syyttäjä antoi asiassa ratkaisunsa, joka oli, että esitutkinta lopetetaan, sillä rikosta ei ollut tapahtunut. Syyttäjä antoi myös esitutkinnan rajoittamispäätöksen.

Tätä edeltävät tapaukset olivat 10.10.2020 Kuhmossa ja 8.9.2020 Nurmeksessa. Näitä edeltävät tapaukset olivat vuodelta 2017, jolloin oli kolme tapausta: 28.10.2017 Kuhmo ja Rautavaara ja 29.12. Kuusamo. Metsästysvuodesta 2010-11 alkaneessa Suomen riistakeskuksen seurannassa on näitä aikaisemmin vain yksi tapaus: 26.9.2015 Utajärvi.

Yhteensä siis 1.8.2010 alkaen on ollut seitsemän pakkotilatapausta, jotka Suomen riistakeskuksen seurannan perusteella kaikki ovat päätyneet joko esitutkinnan rajoittamiseen (kuten Lieksa 3.9.2021) tai syyttäjän syyttämättäjättämispäätökseen.

Ohjeistus

Suomen susikannan hoitosuunnitelmassa on hyvin yksityiskohtaisesti avattu rikoslain 4 luvun 5 §:n soveltamista. Seuraavassa otteita hoitosuunnitelmasta:

> *Itseä, toista tai omaisuutta voi puolustaa tietyin ehdoin pakkotilan perusteella. Rikoslain 4 luvun, 5 § on pakkotilasäädös. Esimerkiksi kotieläintä tai itseä voi puolustaa pakottavan vaaran torjumiseksi, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet. Edelleen säädöksessä todetaan, että oikeudellisesti suojatun edun pelastamiseksi tehtyä tekoa ei ole 1 momentin perusteella pidettävä sallittuna, mutta tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos tekijältä ei kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista,*

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Maa- ja metsätalousministeriö PL 30 00023 Valtioneuvosto	 Hallituskatu 3 A Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001		 kirjaamo.mmm@gov.fi

kun otetaan huomioon pelastettavan edun tärkeys, tilanteen yllätyksellisyys ja pakottavuus sekä muut seikat.

Suden kohdalla otettakoon esimerkkitapaus, jossa metsästäjä ampuu suden pelastaakseen koiransa äkillisessä tilanteessa. Teko katsotaan tällaisessa puolustuksenomaisessa pakkotilassa oikeutetuksi, mikäli aiheutettu vahinko ei ole suhteettoman suuri pelastettuun etuun verrattuna. Etuja arvioitaessa on huomattava, että riistaeläinten ohjeellisia arvoja ei sovelleta pakkotilassa tai anteeksiannettavassa pakkotilassa tehtyyn tekoon, vaikka käytännössä on metsästetty vastoin metsästyslain säännöksiä. Arvio pakkotilasäännösten sovellettavuudesta perustuu aina tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan, eikä rahalliseen arvoon.

Pakkotilan käyttöä arvioitaessa punnitaan erityisesti tilanteen yllätyksellisyys, vaaran todennäköisyys ja vaaran välittömyys. Pakottavalla vaaralla tarkoitetaan todennäköisyyden astetta, joka vaaditaan, että tekoon voidaan ryhtyä. Teon toteutumisen todennäköisyyden tulee olla niin suuri, että tekoa voidaan pitää järkevänä. Lisäksi vaaran tulee olla välitön, jolla viitataan aikaan. Vaaran tulee olla ajallisesti lähellä: odottaminen merkitsi vaaran syntymistä. Lisäksi on säädetty rangaistusvapaudesta niissä tilanteissa, joissa hätävarjelu tai pakkotilan käyttö ei olisi sallittua, mutta tilannetta arvioitaessa tekijältä ei olisi kohtuudella voinut vaatia muunlaista suhtautumista.

Suomen rikoslainsäädäntö antaa nykyisellään mahdollisuuden pakkotilan nojalla suojata omaisuutta, kuten kotieläintä tai ihmisiä suden hyökkäykseltä. Suden tappaminen on oikeutettua torjuttaessa pakottavaa vaaraa ja jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava. Arvio pakkotilasäännösten sovellettavuudesta perustuu aina tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan. Pakkotilaan liittyvä lainsäädäntö ja sen käytännön merkitys eivät kuitenkaan ole laajasti kansalaisilla tiedossa.

Tilanteessa, jossa susi käy koiran kimppuun, kyseeseen voi tulla pakkotila, josta säädetään rikoslain 4:5 §:ssä. Kyseisen lainsäädännön lähtökohtana on se, että omaisuuttaan saa tällaisessa hyökkäystilanteessa puolustaa, kunhan pakkotilalainsäädännön edellytykset täyttyvät. Kyseisessä tilanteessa oikeudellisesti suojattu etu on koira ja vaaraa aiheuttaa rauhoitettu eläin, jota ei ilman perusteltua syytä ole lupaa tappaa. Poliisi esitutkintaviranomaisena ei voi kuitenkaan määritellä sitä, milloin kyseessä on ollut rikoslain tarkoittama pakkotila. Jos rauhoitettu susi tapetaan tai sitä haavoitetaan ja tilanteessa vedotaan pakkotilaan, poliisilla ei lainsäädännön mukaan ole muita vaihtoehtoja kuin tehdä asiasta rikosilmoitus ja suorittaa esitutkinta. Rikosnimikkeenä tutkinnassa on lähtökohtaisesti törkeä metsästysrikos, jonka tunnusmerkistön suden tai muun rauhoitetun suurpedon ampuminen ilman pakkotilaa mahdollisesti täyttää. Poliisi joutuu suorittamaan asiassa esitutkinnan siitä huolimatta, että tapaus näyttäisi maallikon mielestä selvältä. Poliisin tulee esitutkinnassa mm. pyrkiä selvittämään, onko aiheutunut vaara ollut välitön ja pakottava sekä onko tehty teko (esim. ampuminen) ollut vaaran torjumiseksi tarpeellinen.

Esitutkinnan jälkeen tapaus menee syyttäjän harkintaan. Mikäli syyttäjä päätyy syytteen nostamiseen, tuomioistuin asiaa tutkiessaan lähtökohtaisesti arvioi, onko vastuuvapausperustetta (pakkotila) ollut olemassa. Myös syyttäjällä on syyteharkintaa tehdessään mahdollisuus arvioida, onko tällainen pakkotila ollut kyseessä ja tehdä asiassa syyttämättäjättämispäätös ”ei rikosta” -perusteella. Tällaisen syyttäjän päätöksen perusteena tulee Valtakunnansyyttäjänviraston ”Syyttämättäjättämispäätöksen laatiminen ja sisältö” -ohjeen29 mukaan olla esitutkinta-aineistoon perustuva vakuuttava selvitys. Saman ohjeistuksen mukaan oikeudenvastaisuutta koskeva harkinta sopii paremmin tuomioistuimen tehtäväksi.

Viime vuosilta on olemassa sekä syyttäjien että tuomioistuimen päätöksiä siitä, että joissain tapauksissa on päädytty siihen, että koiran tai esimerkiksi tuotantoeläimen kimppuun hyökännyt rauhoitettu peto on ollut pakkotilatekona luvallista ampua. Jokainen tilanne on kuitenkin aina olosuhteiltaan erilainen ja nämä olosuhteet sekä tilanteeseen liittyvä toiminta on poliisin esitutkintaviranomaisena jokaisessa yksittäistapauksessa riittävästi selvitettävä. Päätöksen vastuuvapausperusteen olemassa olosta tekee tuomioistuin tai syyttäjä.

Edellä kuvatun rikoslain pakkotilaa koskevan selvennyksen lisäksi Suomen susikannan hoitosuunnitelmassa selvennettiin sääntelyä, joka koskee omaehtoista karkotusta. Tämän selvennyksen tavoitteena oli mahdollistaa henkilön oma ja nopea toiminta akuutissa tilanteessa. Hoitosuunnitelmassa todettiin seuraavaa:

Metsästyslain 37 §:n sanamuodon mukaan rauhoitusaikana riistaeläintä ei saa metsästää tai vahingoittaa eikä soidinta, pesintää tai poikasia häiritä. Sanamuoto ei siis estä häirintää, joka kohdentuu riistaeläimen muuhun yksilöön kuin poikaseen.

Luontodirektiivin 12 artikla kieltää liitteen IV lajien – kuten suden tahallisen häirinnän. Euroopan Unionin komission 12 ja 16 artiklojen tulkintaohjeessa todetaan kuitenkin, että yksittäinen karkotus tai häirintä, joka ei sutta vahingoita, ei ole 12 artiklan mukaista häirintää.

Tämä tulkinta ei ole ollut yleisessä tiedossa. Suden karkottaminen hoidetusta pihapiiristä tai laitumelta vahingoittamatta sutta ei ole laissa kiellettyä. Mikäli kuitenkin sutta karkotetaan sutta vahingoittamalla tai sitä seurataan ja ajetaan hoidetun pihapiirin tai laitumen ulkopuolella, on toiminta silloin metsästyslain 37 §:n vastaista, johon tarvitaan joko Suomen riistakeskuksen karkotuslupa tai akuuteissa ja konkreettista uhkaa aiheuttavissa tapauksissa poliisin määräys. Toki kyseeseen saattaa tulla myös rikoslain 4 luvun 5 §:n mukainen pakkotila.

Poliisihallitus päivitti hoitosuunnitelman vahvistamisen jälkeen ohjeen poliisin toiminnasta suurpeto- ja villisikatilanteissa. Ohjeissa on omat lukunsa myös pakkotilaan vetoamisesta sekä omaehtoisesta karkoittamisesta. Tämä on ohje toimitettu myös kaikille riistanhoitoyhdistyksille tiedoksi.

Ylijohtaja, osastopäällikkö Tuula Packalen

Neuvotteleva virkamies Sami Niemi

Jakelu Eduskunta

Tiedoksi Poliisihallitus
Suomen riistakeskus

VN/28567/2022-MMM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Niemi Sami 912148661	Packalen Tuula 91228524L
2023-09-13	2023-09-13